

48 MORELEWSKI JAN FLAWIAN] pęgr

pseud. "Roland", "Pałaski", "Mrówka", "Miller", "Morel"

Urodził się 28 stycznia 1913 w Zamościu jako syn Edmunda Karola i Pauliny z Obstów, w rodzinie urzędnika kolejowego.

Po uzyskaniu matury w 1931 podejmuje studia prawno-ekonomiczne w Uniwersytecie Poznańskim, które kończy w 1935 z dyplomem magistra-praw. Bezpośrednio po studiach odbywa służbę wojskową w Podchorążówce Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, po ukończeniu której otrzymuje w styczniu 1938 z rąk Prezydenta R.P. nominację na ppor. rezerwy kawalerii z drugą lokatą oraz przydział do 27 Pułku Ułanów w Nieświeżu.

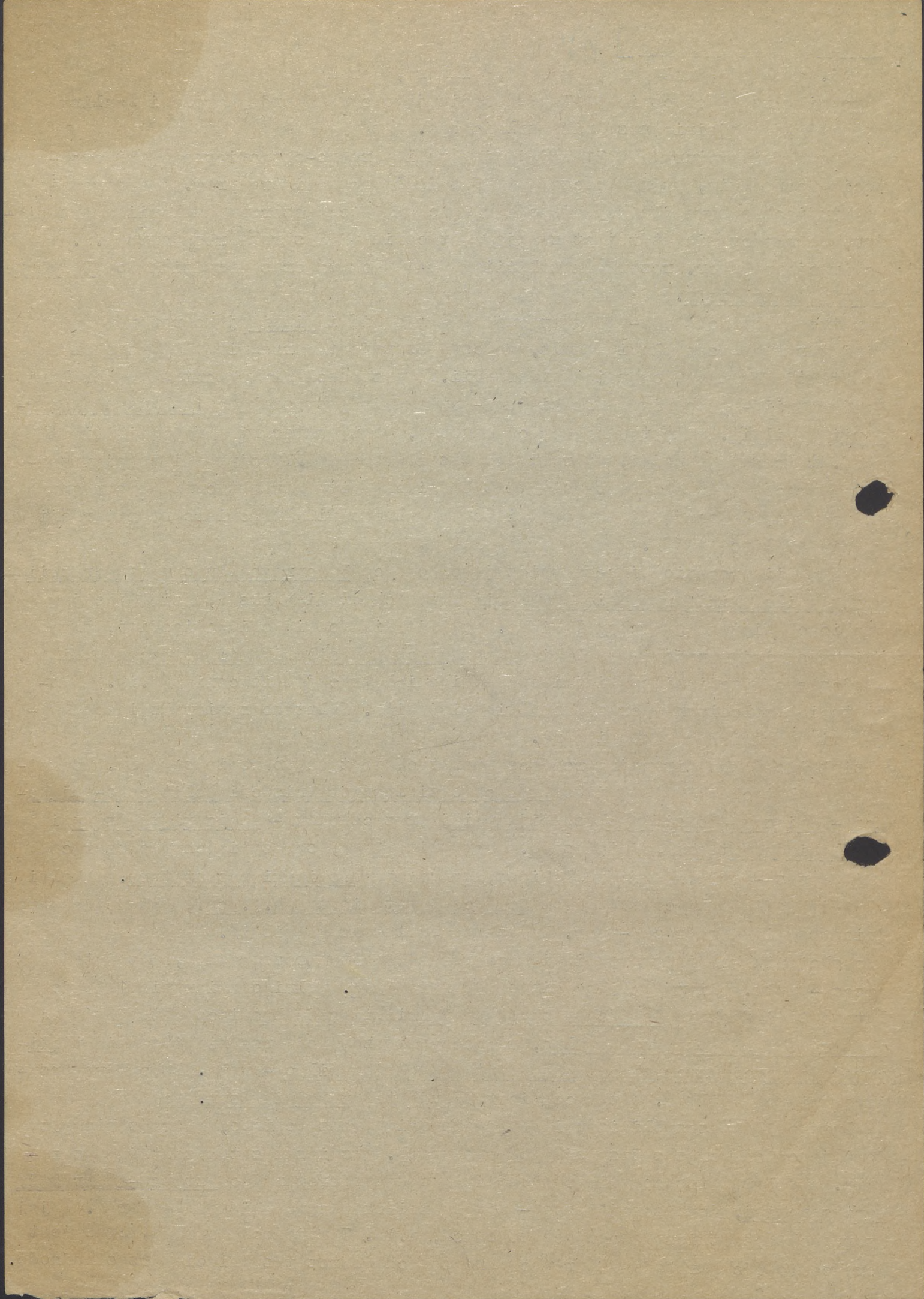
Krótko /w latach 1937-1938/ pracuje w Warszawie i Wilnie jako referendarz Ministerstwa Przemysłu i Handlu, po czym zostaje 15 września 1938 powołany do stałej służby w Korpusie Żandarmerii. Po przeszkoleniu w Centrum Wyszkołeni Żandarmerii - ponownie w Grudziądzu - otrzymuje przydział do 1 Plutonu Żandarmerii w Wilnie. Tu kontynuuje pracę naukową, jest doktorantem na seminarium prof. dr Jerzego Panejki, któremu tuż przed wybuchem II wojny światowej przedstawił pracę doktorską na temat służb bezpieczeństwa /dramatycznie przerwany wojną przewód doktorski doprowadzi do pomyślnego finału dopiero na emigracji w dniu 20 lipca 1966/.

W kampanii wrześniowej uczestniczy jako dowódca 3 Konnego Plutonu Żandarmerii przy 3 Wileńskiej Brygadzie Kawalerii w ramach Armii "Prusy", działającej w okolicach Piotrkowa Trybunańskiego. Dostaje się do niewoli sowieckiej, ale ucieka z niej w rejonie Kowla i w początkach października 1939 wraca do Wilna. Podczas okupacji litewskiej i obu sowieckich pracuje fizycznie /m.in. w Instytucie Geologicznym oraz Zarządzie Miejskim/. 6 lutego zawiera związek małżeński z Bronisławą Dubowikówną.

Działalność konspiracyjną rozpoczyna natychmiast po powrocie z wojny. Początkowo, w latach 1939/1940 jako szef samodzielnej organizacji polityczno-wojskowej → Związek Młodzieży Chrześcijańskiej oraz członek → Komisariatu Rządu i Polskiego Związku Powstańczego. Następnie w ŻWZ, zaprzysiężony 15 czerwca 1940 przez → ppłk. Adama Obtulowicza, przyjmuje obowiązki prokuratora. Z kolei od maja 1941 do lipca 1942 jest dowódcą 3 Batalionu 6 p.p. Leg., składając uprzednio przysięgę na ręce → por. Władysława Pastuszko /"Skiba"/.

Po złożeniu kolejnej przysięgi w czerwcu 1942 /tym razem w AK/, przyjętej przez → ppłk. Juliana Kulikowskiego /"Ryngraf"/ M. pełni od sierpnia 1942 do lutego 1944 funkcję dowódcy Dyonu Żandarmerii i szefa bezpieczeństwa Głównej Kwatery Komendy Okręgu AK Wilno, równocześnie zaś /od września 1943/ jest oficerem do specjalnych zleceń Komendanta AK Okręgu Wilno → ppłk. Aleksandra Krzyżanowskiego /"Wilk"/. W tym czasie redaguje też tygodnik Czyn.

2 lutego 1944 szczęśliwie unika aresztowania przez Gestapo, które zabiera z domu jego żonę oraz zatrzymuje podkomendnych. W związku z tym zostaje przez → ppłk. Lubosława Krzeszowskiego /"Ludwik"/ odkomenderowany do sztabu → 6 Brygady Partyzanckiej, dowodzonej przez → mjr Franciszka Koprowskiego /"Konar"/. W jej szeregach uczestniczy w akcjach bojowych, m.in. 7 maja pod Koniawą, oraz jest doradcą Dowódcy Brygady w sprawach wnoszonych do rozstrzygnięcia przez ludność.



W czerwcu 1944 "Roland" zostaje przeniesiony do Komendy Okręgu działającej w warunkach polowych najpierw w Dziewieniszkach, później zaś w majątku → Wołko-rabiszki. U boku "gen. Wilka" bierze udział w → operacji "Ostra Brama".

50 Po aresztowaniu przez NKWD Komendanta Okręgu Wilno i innych wyższych oficerów AK w dniu 17 lipca 1944 maszeruje z polskimi oddziałami dowodzonymi przez → ppłk. Zygmunta Blumskiego /"Strychański"/ do Puszczy Rudnickiej. Uniknąwszy 19 lipca internowania wraca do Wilna.

Tu, podczas ponownej okupacji sowieckiej, zostaje przydzielony do Komendy Okręgu AK i służy pod kolejnymi jej komendantami: ppłk. Julianem Kulikowskim /"Ryngraf"/, → mjr Stanisławem Heilmannem /"Wileńczuk"/ oraz → mjr Antonim Olechnowiczem /"Pohorecki"/. 11 listopada otrzymuje awans do stopnia por. i zostaje odznaczony Krzyżem Walecznych.

28 stycznia 1945 z rozkazu komendanta mjr St. Heilmanna przeprowadza w obecności → por. Bolesława Nowika /"Mojewski"/ rozmowę z delegatem Związku Patriotów Polskich w Moskwie mjr Krzemieniem, która jednak nie dała pozytywnych wyników.

9/10 Poszukiwany przez NKWD z polecenia mjr A. Olechnowicza 12 lutego 1945 wyjeżdża pociągiem "repatrianckim" do Lublina celem nawiązania kontaktu z centralą Podziemia.

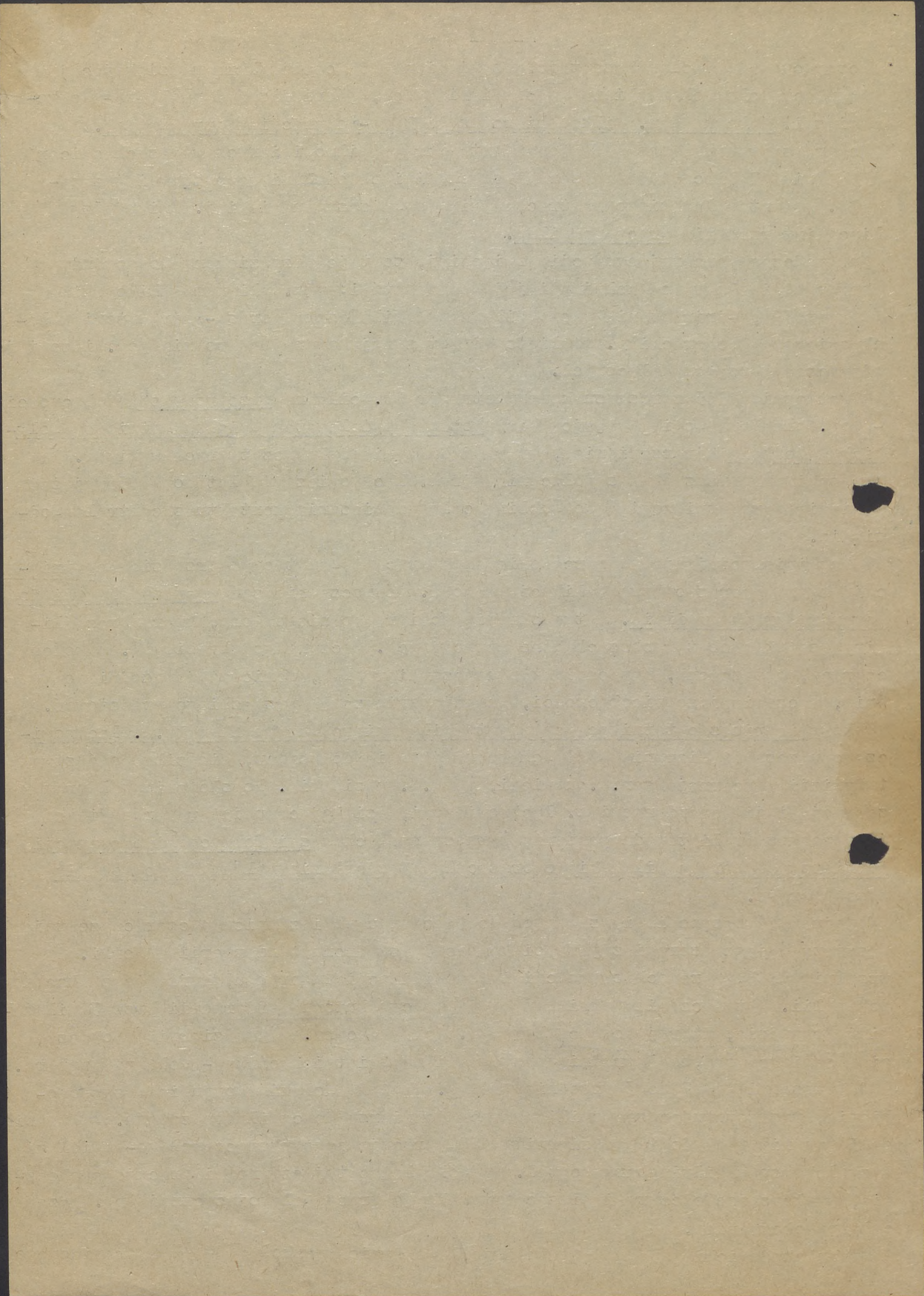
W Lublinie podejmuje 22 marca oficjalną pracę w Państwowym Urzędzie Repatriacyjnym /PUR/ oraz odbywa aplikację sądową. Równocześnie zaś wysyła meldunki do Komendy Okręgu w Wilnie. W tym okresie dociera do niego żona, która szczęśliwie przeżyła pobyt w obozach koncentracyjnych. Zaczyna go śledzić UB. W końcu czerwca, ostrzeżony, natychmiast opuszcza biura PUR, ponieważ poprzedniego dnia, w czasie jego nieobecności, funkcjonariusze UB przyszli go aresztować.

Jako emisariusz ostatniego Komendanta Wileńskiego Okręgu AK ppłk. A. Olechnowicz opuszcza 11 sierpnia 1945 Polskę udając się do Meppen, siedziby Dowództwa 1 Dywizji Panczernej /gen. K. Rudnicki, ppłk. Z. Dudziński/. Po złożeniu meldunku ze swej misji komendantowi A. Olechnowiczowi, działającemu już w Warszawie na rozkaz 11 listopada ponownie wyrusza na Zachód z informacjami o sytuacji żołnierzy AK Okręgu Wileńskiego oraz celem przesyłania meldunków do Komendy tegoż Okręgu.

W maju 1946 przenosi się z Meppen do 2 Korpusu WP i z dniem 1 czerwca zostaje przyjęty w jego szeregi z przydziałem do 5 szwadronu żandarmerii w Forli. 22 września 1946, w ramach ewakuacji i demobilizacji 2 Korpusu, wyjeżdża z Włoch do Anglii. W tym czasie pełni funkcję dowódcy plutonu żandarmerii przy 5 Wileńskiej Brygadzie, której dowódcą był płk. Wacław Jacyna. W październiku dołącza się do niego żona, a 3 grudnia przychodzi na świat ich córka - Jolanta Barbara.

50 Od 6 września 1947 do 5 września 1949 M. służy w Polskim Korpusie Przystosowania, przygotowując zdemobilizowanych żołnierzy do cywilnego zawodu. Następnie od 5 grudnia 1949 do 1 października 1950 pracuje jako tłumacz polsko-angielski przy lekarzu w Hiltlingbury Hostel. Równoległe do tej czynności pracuje społecznie, wygłaszając odczyty i pisząc artykuły do prasy polskojęzycznej /np. Nasze cele na obczyźnie/.

W roku akademickim 1950/1951 studiuje w Londynie w Szkole Handlu Zagranicznego



• i Administracji Państwowej.

Dokładnie 6 lat po zakończeniu II wojny Światowej M. opuszcza Europę, udając się do Stanów Zjednoczonych A.P. Początkowo osiedla się w Battle Creek w stanie Michigan, gdzie urodził się w 1953 jego syn - Edmund Henryk.; tu też otrzymuje pracę w eksportowym wydziale przemysłowej firmy Clark Equipment Company. W 1958 w drodze awansu zostaje przeniesiony do Chicago na stanowisko kierownika eksportowego departamentu tejże firmy, w której pracuje do 1978. W związku z zawodową działalnością odbywa wiele podróży po Stanach Zjednoczonych i poza ich granicami.

Przez cały ten czas intensywnie pracuje społecznie: pisze w języku polskim i angielskim artykuły na polskie tematy, organizuje zebrania dyskusyjne, wydaje wspomnienia Across the Continents in Search of Justice, należy do 25 organizacji polskich i amerykańskich o charakterze kombatanckim, społecznym i naukowym. I tak m.in.: w latach 1976-1990 jest prezesem Okręgu b.Żołnierzy AK obejmującym wszystkie akowskie organizacje w Stanach Zjednoczonych, po czym uzyskuje tytuł honorowego prezesa tej organizacji; współorganizuje Fundację AK w USA. W latach 1983-1990 pełni obowiązki jej prezesa, a następnie i tu otrzymuje godność honorowego prezesa; przez pewien czas jest dyrektorem Kongresu Polonii Amerykańskiej; 27 marca 1983 zostaje powołany na członka Rady Narodowej R.P. w St.Zjednoczonych przez Prezydenta R.P. w Londynie; w jego ręce prezydent R.Reagan 17 sierpnia 1984 przekazuje Order "Legion of Merit", jakim pośmiertnie uhonorowano gen.St.Grot-Roweckiego, itd.

9/10

Symboliem jego zasług dla AK, jak też w emigracyjnym okresie życia stają się liczne odznaczenia i wyróżnienia: 1 stycznia 1962 awans do stopnia kapitana, 52 a 1 stycznia 1966 do stopnia majora; 24 stycznia 1969 Medal Wojska po raz 2, 3, 4; 14 kwietnia 1970 Krzyż Armii Krajowej; 18 października 1975 i 1 stycznia 1979 po raz drugi - Złoty Medal Głównej Komisji Skarbu Narodowego, a także dyplomy pamiątkowe, dyplomy uznania, odznaki honorowe itp. 10 listopada 1990 Prezydent R.P. w Londynie awansował go do stopnia ppłk.

Drogowskazem w całym życiu Jana F.Morelewskiego "Rolanda", co poświadczył w artykule Moje refleksje /"Dzienn.Związk."Chicago, z 31.V.1991/, były i są hasła: BÓG, HONOR i OJCZYZNA.

- Banasikowski E., Na zew Ziemi Wileńskiej, Editions Spotkania, Paryż 1988
- Erdman J., Droga do Ostrej Bramy, PWN, Warszawa 1990
- Tarka K., Komendant Wilk, Volumen, Warszawa 1990
- Tomaszewski L., Kronika wileńska, Pomost, Warszawa 1990

8/8

60 [Jan Malinowski]

